

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

หลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบทางละเมิดที่สำคัญอาจกล่าวได้ว่า ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น ถ้าความเสียหายยังไม่เกิดขึ้นแม้จะมีการกระทำผิดกฎหมายแล้วก็ไม่ถือว่าเป็นละเมิด หลักนี้เป็นที่รับรองในกฎหมายว่าด้วยละเมิดของนานาอารยประเทศ ความเสียหายที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกได้ตามประเภทของสิทธิที่บุคคลมีอยู่ คือ ความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นเงินได้ หรือความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน และที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ หรือความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สิน

ความเสียหายที่อาจคำนวณเป็นเงินได้ หรือความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน เป็นความเสียหายในทางวัตถุ ซึ่งสามารถตีราคาเป็นเงินได้อย่างชัดเจน อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อผลประโยชน์อันเป็นตัวตนของบุคคล เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การสูญเสียประโยชน์จากการทำมาหาได้

ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ หรือความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สิน เป็นความเสียหายที่มีอยู่ในทางทรัพย์สินซึ่งไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ อาจเป็นความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่นเกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว ความผูกพันรักใคร่ซึ่งกันและกัน และอาจหมายรวมถึง ความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานจิตใจเสียขวัญ ของผู้ถูกทำละเมิด หรือบุคคลภายนอก นอกจากนั้น ความเสียหายประเภทนี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อนามธรรม คือ สิ่งที่มีไว้ตัวตน ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อันเป็นตัวตนทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวตน

ในบรรดากฎหมายว่าด้วยละเมิดของต่างประเทศ มีหลักเกณฑ์โดยทั่วไปคล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นเพราะประเทศไทยนำกฎหมายของต่างประเทศมาใช้ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในระบบชีวิตลอร์ หรือนำวิธีพิจารณาในระบบคอมมอนลอว์มาใช้ สำหรับส่วนที่แตกต่างออกไปจากกฎหมายของต่างประเทศอาจมีอยู่บ้าง เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไทยยังไม่ก้าวไกลเช่นอารยประเทศ

### 5.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดของแต่ละประเทศมีดังต่อไปนี้

#### 5.1.1.1 ความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินของประเทศอังกฤษ

นักกฎหมายได้วางหลักวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกระงับละเมิดว่าควรได้รับค่าเสียหายมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ซึ่งส่วนใหญ่มีแนวคิดว่ามีเงินจำนวนเท่าไรที่จะชดเชยการสูญเสียแขนขาหนึ่งหรือความเจ็บปวดที่รุนแรงได้โดยบริบูรณ์ ซึ่งในอดีตการพิจารณาคัดสินให้ค่าทดแทนสำหรับค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินเพื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานขึ้นอยู่กับความรู้ในความเจ็บปวดของตัวโจทก์และอำนาจในการรับรู้ของความทุกข์ทรมาน แต่ในระยะหลังขึ้นอยู่กับความสูญเสียและค่าเสียหายตามความเป็นจริง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าตัวโจทก์จะรับรู้หรือไม่

การกำหนดค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจ แม้โจทก์หรือผู้เสียหายจะถูกประทุษร้ายจนได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจจนไร้สติหรือไม่ก็ตาม ศาลอังกฤษจะพิจารณาตามหลักธรรมชาติ หรือตามจารีตประเพณีอย่างมีเหตุผลเพื่อให้ผู้ถูกระงับละเมิดได้รับการชดเชยมากที่สุด โดยกำหนดเป็นตัวเงินและการปลอบขวัญให้ความเห็นอกเห็นใจ เพื่อเป็นการบรรเทาให้ผู้ถูกระงับละเมิดได้อยู่ในสังคมเท่าที่สามารถเป็นไปได้ ดังนั้น ผู้เรียกร้องจึงได้รับค่าทดแทนความเสียหายเพื่อให้ครอบคลุมถึงการบาดเจ็บ ความชอกช้ำทางจิตและการทำให้ชีวิตของผู้เรียกร้องสั้นลงอันเนื่องจากอุบัติเหตุด้วย

การกำหนดค่าเสียหายในคดีละเมิดสำหรับความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมาน และความสูญเสียความสะดวกสบายตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ แม้จะอยู่บนพื้นฐานแห่งความมุ่งหมายที่ไม่ตรงกันทุกประเด็น แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ก็พยายามขยายขอบเขตของค่าเสียหาย โดยพยายามคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดมากขึ้น ก่อนที่จะนำไปกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ผู้ถูกระงับละเมิดควรจะได้รับในคดีนั้น

#### 5.1.1.2 ความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา

แม้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา บัญญัติว่า ความประมาทเลินเล่อที่ก่อให้เกิดการรบกวนทางอารมณ์แต่เพียงอย่างเดียว ถ้าการกระทำของผู้กระทำเป็นการประมาทเลินเล่อที่ทำให้ภัยอันไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งเป็นเหตุทำให้เกิดอันตรายทางร่างกาย หรือรบกวนทางอารมณ์ต่อบุคคลอื่นและผลได้ก่อให้เกิดการรบกวนทางอารมณ์อย่างเดียว โดยไม่มีอันตรายทางร่างกายหรือความเสียหายอันใดที่ควรจะได้รับชดเชยด้วยแล้ว ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการรบกวนทางอารมณ์ แต่ศาลอเมริกาเคยตัดสินว่า ความทุกข์ทรมานทางจิตใจเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายที่เกิดขึ้นโดยประมาท จะนำมาฟ้องร้องไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่าการบาดเจ็บทางจิตใจนั้นไกลเกินกว่าเหตุและยากที่จะวัดได้ แต่ในระยะหลัง ศาลสูงของสหรัฐอเมริกามี

ความเห็นว่าเป็นเหตุ ความกระทบกระเทือนทางอารมณ์หรือประสาทที่เกิดขึ้นโดยเจตนา หรือด้วยความเลินเล่อ ความคิดที่ว่าความทุกข์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยเจตนา หรือโดยไม่ตั้งใจนั้น เป็นเหตุฟ้องร้องที่ดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการบาดเจ็บทางร่างกายได้เกิดขึ้น หรือร่องรอยทางร่างกายปรากฏออกมาภายนอก และนอกจากนั้นศาลยังวินิจฉัยโดยพิพากษาว่า การใส่ความเท็จกล่าวหาอย่างจงใจจนเป็นเหตุให้เกิดความตกใจเสียขวัญ และทำให้ล้มป่วยอย่างหนัก เป็นมูลฟ้องเรียกค่าเสียหายได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งในระยะหลังศาลได้พิพากษาขยายความรับผิดชอบไปถึงกรณีที่เป็นภยันตรายต่อบุคคลอื่น แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างสมควร

#### 5.1.1.3 ความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินของประเทศไทย

ปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ซึ่งบัญญัติถึงกรณีละเมิดทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ โดยผู้ต้องหาเรียกเอาค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินอีกได้ รวมทั้งกรณีที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นเหตุทุจริตกรรมแก่ตน ก็มีสิทธิทำนองเดียวกันนี้ นอกจากนี้ยังมีกรณีละเมิดทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง ตามมาตรา 447 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ต้องหาเสียหายมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งบุคคลนั้นจัดการตามควร เพื่อทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดี แทนให้ใช้ค่าเสียหาย หรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้ นอกจากนั้น การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญ ตามมาตรา 423 กฎหมายยังให้เรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้อีกส่วนหนึ่ง

ความเศร้าโศกเสียใจ อันเนื่องมาจากความรัก อาลัยในตัวผู้ตาย ซึ่งนานาอารยประเทศยินยอมให้มีการเรียกค่าเสียหายได้ แต่ในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติที่เรียกร้องได้ ดังนั้นการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาพิพากษาจึงตีความไม่ครอบคลุมถึงค่าเสียหายดังกล่าว แต่หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดของประเทศไทยทุกมาตราโดยรวมแล้ว ก็มีได้มีข้อความใดคัดสิทธิมิให้เรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวได้ ในทางตรงกันข้ามหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งเป็นมาตราหลัก กลับบัญญัติรับรองให้ผู้กระทำละเมิดให้บุคคลอื่นเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน การที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรือถึงแก่ความตายโดยผิดกฎหมาย ย่อมเป็นการทำละเมิดต่อ “สิทธิ” ซึ่งกฎหมายคุ้มครองความรักใคร่ซึ่งกันและกันด้วย ดังนั้น บิดา มารดา สามีภรรยา บุตรของผู้ตายในฐานะที่เป็นทายาทของผู้ที่ได้รับความเสียหาย ย่อมเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ เพราะถือว่ามีความผูกพันทางจิตใจ นอกจากนั้นยังคงเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากความรัก อาลัย ในตัวผู้ตายได้เช่นกัน

ในอีกแง่มุมหนึ่งของกฎหมาย กรณีทำให้ถึงแก่ความตาย หากผู้ตายมิได้ตายในทันที ผู้ตายย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ในขณะที่ยังไม่ถึงแก่ความตายได้อีก เช่น ค่าเสียหายเนื่องจากความเจ็บปวดทรมาน การตกใจเสียขวัญ หรืออื่น ๆ และสิทธิเรียกร้องนี้อาจตกทอดไปยังทายาทได้ หรือโอนให้กันได้ หากมีการรับสภาพกันไว้โดยสัญญา หรือผู้ตายได้เริ่มฟ้องคดีไว้ก่อนถึงแก่ความตาย

ในการพิสูจน์ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินนั้น โจทก์ผู้เรียกร้องค่าเสียหายเป็นผู้นำสืบ พยานหลักฐานและความร้ายแรงแห่งละเมิด แม้ว่าจะไม่นำสืบว่าตนได้เสียหายไปตามฟ้อง ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยให้ตามควรแก่พยานหลักฐานและความร้ายแรงแห่งละเมิดเช่นกัน และศาลก็มีอำนาจให้ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินมากกว่าค่าเสียหายที่ผู้ได้รับความเสียหายได้รับได้ เพราะการเยียวยากันในทางจิตใจ ค่าเสียหายอาจสูงกว่าความเสียหายในทางวัตถุที่ผู้ได้รับความเสียหายได้รับจริง

ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินของประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 466 มีความว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้...” ดูคล้ายกับเป็นการจำกัดว่า ต้องเป็นการเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ดังที่บัญญัติไว้แล้วเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินไว้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น บทบัญญัติของกฎหมายควรจะมีการวิวัฒนาการในเรื่องความเสียหายเปลี่ยนไปตามด้วย ซึ่งผู้ถูกกระทำละเมิดควรจะได้รับ การชดเชยค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินด้วย เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมยิ่งขึ้น

ตามแนวคิดของผู้เขียนนั้น คาดว่าอีกไม่นานนักพัฒนาการทางด้านกฎหมายของประเทศไทยและนักกฎหมายไทย โดยเฉพาะศาลผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาที่เคยพิพากษาว่า “ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน ในกรณีละเมิดทำให้เสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน” คือ ได้รับการพิจารณาโดยเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติที่ปฏิเสธไม่ให้ค่าเสียหายในกรณีเช่นนี้ และมองในอีกแง่มุมหนึ่งถือได้ว่าเป็นการปฏิเสธความจริง ซึ่งศาลคงต้องพิจารณาพิพากษาให้ขยายออกไป โดยให้สิทธิแก่ผู้เสียหายโดยปราศจากข้อสงสัย เพราะความเป็นธรรมที่เท่าเทียมกันจะเป็นบ่อเกิดให้มีการพัฒนาการทางด้านกฎหมาย

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดของประเทศไทยได้วางหลักเรื่องค่าเสียหายไว้อย่างกว้างขวาง คือให้ผู้ถูกระงับละเมิดเรียกได้ทั้งค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน และค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน และทั้งในกรณีที่เป็นการวินิจฉัยว่าจะพึงใช้โดยสถานใดก็ดี เพียงใดก็ดี ย่อมต้องเป็นไปตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยคดีคำนวณจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทน การคำนวณค่าเสียหายอันเป็นตัวเงินนั้นไม่มีปัญหามากนัก เพราะถ้าปรากฏจำนวนความเสียหายว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใดแน่นอน โดยปกติศาลจะกำหนดให้ตามนั้น จำนวนเงินแน่นอนนี้จะปรากฏได้ก็เฉพาะแต่ความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ แต่มิได้หมายความว่า เมื่อโจทก์ขอมาเท่าใดศาลก็ให้เท่านั้น ศาลอาจลดจำนวนเงินตามที่โจทก์ขอมาลงได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่ว่าจะใช้กันโดยสถานใด เพียงใด ย่อมเป็นไปตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั่นเอง คงมีปัญหายุ่งยากอยู่ที่การเรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ค่าความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ความผูกพันรักใคร่และความเสียค่าในทรัพย์สิน เป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่างเห็นไม่ได้โดยความเสียหายทางร่างกาย แม้จะคำนวณค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินให้แน่นอนไม่ได้ไปในตัวก็ตาม แต่ก็ต้องหาค่าสินไหมทดแทนกันเป็นเงินเท่านั้น ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ให้กว้างขวาง การปฏิเสธไม่ให้ค่าเสียหายเพื่อค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินดังกล่าว ย่อมเป็นการปฏิเสธความเป็นจริงและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน ทั้งยังไม่สอดคล้องเจตนารมณ์แห่งกฎหมายลักษณะละเมิด และถ้าจะให้ชัดเจนลงไปกว่านั้น ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ดังนี้

5.2.1 ให้แก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายโดยเพิ่มเติมการเรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเข้าไปด้วย ซึ่งจากเดิมจะเรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้ ในกรณีกระทำความผิดทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และหญิงที่ต้องเสียเพราะถูกกระทำความผิดซึ่งเป็นความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ เท่านั้น เป็นให้รวมถึง “กรณีทำให้เขาเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินด้วย”

5.2.2 ให้แก้ไขเรื่องสิทธิเรียกร้องที่ไม่โอนกันได้ ให้เป็น “สิทธิเรียกร้องนี้สามารถโอนกันได้ และตกสืบไปถึงทายาท”

เมื่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายปรากฏชัดแจ้งดังนี้แล้ว ก็เป็นอันหมดข้อสงสัย เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมความเสียหายในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นกรณีเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด และเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาล ซึ่งศาลต้องวางแนวคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ศาลมีอำนาจ

กำหนดค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินให้สูงกว่าที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้มีไว้เป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดในทางแพ่ง แต่เป็นการกำหนดค่าเสียหายให้เป็นพิเศษที่เป็นการบรรเทาความเสียหายทางจิตใจของผู้เสียหายให้ผู้เสียหายได้รับความอบอุ่นว่า ศาลเห็นใจในบาปเคราะห์ที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เสียหายนั่นเอง

ตามข้อเสนอแนะทั้งสองประการข้างต้นนั้น ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับ การพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติด้วยดี เพื่อที่จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไทยให้มีวิวัฒนาการก้าวหน้า ยิ่งขึ้น ซึ่งหากกฎหมายไทยได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินทั้งสองประการ ดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ก็เชื่อได้แน่ว่าปัญหากฎหมายในเรื่องค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อชีวิตและ ทรัพย์สินที่ศาลไม่ให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวได้ก็จะเบาบางลงไป เพราะผู้ต้องเสียหายได้ รับการแก้ไขเยียวยาจากบ้านเมืองจนเป็นที่พอใจแล้ว นับว่าเป็นการให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นธรรมยิ่งขึ้น